

Millainen on hyvä asiantuntijalausunto laaja-alaisessa ja periaatteellisessa asiassa

Anneli Pohjola

Lapin yliopisto

Valvira 19.1.2021 teams

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä varhaiskasvatuksen asiantuntijasymposium

Hyvä lausunto?

- Esitän enemmänkin pohdintaa toimeksiannon nostamista kysymyksistä ja ajatuksista
- Pienen tiiviin lausunnon ja sosiaalihuoltoa koskevan laaja-alaisen sisällön ristiriita
- Sosiaalihuollossa eri ilmiöt/asiat kietoutuvat usein toisiinsa – laaja-alaisuus annettuna
- Sh:ssa lausunnot joutuvat paikkaamaan tutkimustiedon puutteita
- Lausunnossa kysymys oikeastaan pienimuotoisesta tutkimuksesta – tutkimusprosessi
- Tarve pääkohtien jäsentämiseen eri näkökulmista
- Mistä ja millaisista asioista kysymys, mitä kaikkea huomioitava, millä tietoperustalla, keiden näkökulmista, keitä varten, millä tavoin?
- Ehkä hyvät kysymykset ovat prosessissa tärkeämpiä kuin suorat vastaukset
- Silti olennaista kokonais kuvan rakentaminen eri näkökulmat huomioiden
- Suosituksia matkassa kuljettaen tai niihin päätyen
- Lausunnoilta odotetaan kannanottoja (?), ei vain asioiden erittelyä ja jäsentämistä

Lausunto sosiaalihuollon asiakkaiden asemasta ja oikeuksista suhteessa sosiaalihuollon ammattihenkilön asiakasturvalliseen ammattitoimintaan

- sh ammattihenkilön toiminta ja **asiakasturvallisuus** haavoittuvassa asemassa ja tuen tarpeessa sekä erityisen tuen tarpeessa olevien **asiakkaiden aseman ja oikeuksien** suhteen,
- sh asiakkaan tukeminen, hoito tai hoiva hänen **kotonaan tai kodinomaisessa paikassa, tapahtumapaikan vaikutus** ammattihenkilön toiminnan arviointiin,
- **eri asiakasryhmien välisten erityispiirteiden huomioiminen** sh ammattihenkilön ammattitoimintaa arvioitaessa,
- ammattihenkilön **toimintaympäristön eroavuus** sosiaalihuollossa ja terveydenhuollossa,
- sh ammattihenkilön toiminnan johdosta erityisesti aiheutuva **suuri asiakasturvallisuusriski**,
- muita seikkoja, joihin tulisi kiinnittää huomiota?

Mitä on asiakasturvallisuus?

- Sh asiakasturvallisuuden käsite huomattavasti laajempi kuin th potilasturvallisuus
 - sh laajenee asiakkaan koko elämisen kokonaisuuteen, palveluinstituutioiden ulkopuolelle
 - myös koti ja kodinomaiset asumis- ja palveluympäristöt
- Laki 817/2015, §1 tehtävä: edistää asiakasturvallisuutta sekä asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sh ja hyvään kohteluun – at käsitettä ei määritelty
- Potilas- ja asiakasturvallisuuden käyttö yhdyssanana (STM Potilas- ja asiakasturvallisuusstrategia 2017; Potilas- ja asiakasturvallisuuden kehittämiskeskus VSHP, Teas-hanke 2020-21; ISY oa.professori ym.)
- Sosiaalihuollon erityispiirteet peittyvät
- Sh tutkimus ohutta, monelta osin hankala saada tutkimuksellista tukea
- **Tutkimus asiakasturvallisuudesta puuttuu kokonaan** (Stm selvitys 16/2019)
- Iso kysymys, miten valvoa ilmiötä, joka on jäänyt tutkimuksellisesti jäsentymättömäksi?

Sosiaalihuollon erityispiirteet asiakkuuksien näkökulmasta?

- Toimintaympäristöt laajenevat asiakkaiden koteihin – arjen sujuvuus, arkiturvallisuus
- Työ asiakkaan maaperällä, jossa työntekijä on kodin vieras – itsemääräämisoikeus, autonomia, yksityisyyden suoja
- Mukana kodin ja lähipiirin sosiaaliset suhteet ja (ristiriitaiset) intressinäkökulmat
- Palvelutarpeet usein pitkäaikaisia
- Palvelupäätökset ja interventiot vaikuttavat ihmisen koko elämään ja tulevaisuuteen – pitkän aikavälin seuraukset huomioon
- Usein monien ongelmien ja kompleksisten avuntarpeiden kietoutuminen
- Erityisen tuen tarpeita – jotka rakentuvat yksilöllisesti – kaksinkertainen erityisyys
- Haavoittuvuus, toimintakyvyn rajoitteet tuovat riippuvuuden toisten tuesta
- Suojelun tarpeet
- Asiakas oman elämänsä asiantuntija – samalla palveluprosessin subjekti – osallisuus, tiedonsaaminen, oikeuksien toteutuminen korostuvat
- Yksityisyyteen kajoaminen, sensitiivisyys, luottamus

Sosiaalihuollon erityispiirteet työn rakenteellisena kysymyksenä?

- Perusoikeudet, sosiaaliset oikeudet, kansainväliset ohjelmat ja sopimukset
- Oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon sekä syrjimättömyyden periaatteet
- Asiakkaan etujen asianajaminen
- Alan eettiset periaatteet ja inhimillinen kohtaaminen
- Palvelu- ja kohderyhmäkohtaiset laatu- ym. suositukset
- Lainsäädännön hyvä tuntemus
- Kysymys laaja-alaisesta ammatillisesta osaamisesta ja sen päivittämisestä
- Asiakkaan palvelutarpeiden ja tilannearviointi (sosiaalinen tilannediagnoosi)
- Palvelutarpeiden moninaisuus ja yksilö/perhekohtainen eriytyminen nostavat harkinnan ja vastuiden merkityksen (harkintavalta)
- Julkisen vallan käyttö päätöksenteossa ja niiden toimeenpanossa
- Tutkimustiedon suuri tarve - näyttöön perustuvat työmenetelmät ja interventiot työn tueksi